

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Ecosysteemanalyse Maritiem

Geachte Statenleden,

In het afgelopen jaar is in samenwerking met Erasmus Center for Entrepreneurship (ECE), Dutch research institute for transitions DRIFT (Dutch Research Institute For Transitions) en InnovationQuarter (IQ) een ecosysteemanalyse uitgevoerd van het maritieme ecosysteem in Zuid-Holland. Hierbij informeren wij u over de uitkomsten van de analyse.

1) Inleiding

Al lange tijd waart het concept ecosysteem rond in discussies over economisch beleid, van lokaal tot Europees niveau. Dat was voor de Provincie aanleiding om contact te zoeken met ECE (hét universitair kenniscentrum in de regio als het gaat om ondernemerschap en innovatie) om te vragen het concept en mogelijke toepasbaarheid in regionaal economisch beleid te duiden. Maar omdat de economie ook in transitie is naar een duurzame en digitale economie, willen we ook zicht hebben op de rol van ecosystemen in die transitie, en daarom hebben we DRIFT ook betrokken. Ten slotte wilden we het abstracte concept ook graag toegepast zien op een concreet cluster.

Het Maritieme cluster ziet dat er allerlei ontwikkelingen in maar vooral rondom het cluster plaatsvinden die invloed kunnen hebben op de toekomst van het cluster. Om die reden was het regionale Maritime Delta netwerk ook ‘aan boord’ om enerzijds een samenhangend beeld te verkrijgen van die ontwikkelingen, en anderzijds specifieke aandacht te besteden aan een drietal thema’s dat vanuit de door het netwerk opgezette Regionale Maritieme Agenda als onderbelicht werd gezien: circulair, waterstof en offshore renewables.

Omdat we ook graag meer gebruik maken van de kennis van de Zuid-Hollandse universiteiten zijn we daarom – als pilot - een samenwerking gestart met ECE, DRIFT, IQ en PZH om te komen tot a) inzicht in het concept ecosysteem en b) inzicht op hoofdlijnen in het maritieme ecosysteem in Zuid-Holland, met bijzondere aandacht voor de thema’s circulair, waterstof en offshore hernieuwbare energie (‘renewables’).

2) Belangrijkste bevindingen

Het concept ecosystemen moet vooral opgevat worden als een bredere benadering dan een sectorale, waarin de hele omgeving (ecosysteem) van de bedrijven in ogenschouw wordt genomen.

Daarmee wordt bedoeld op de bedrijven met maritiem als hoofdactiviteit, maar ook de toeleveranciers en klanten, financiers, onderwijs- en kennisinstellingen, intermediairs en overheden, zoals de Provincie. Kenmerken van dat ecosysteem voor ondernemerschap en innovatie kunnen aanleiding geven tot interventies vanuit overheden.

Voor de analyse van het maritieme ecosysteem geldt dat we binnen de beperkingen van het budget voor een enkelvoudige uitvraag interessante inzichten hebben gekregen, maar dat we met name voor de 3 thema's wel meer inzicht zouden willen in de populatie bedrijven en de aard van hun activiteiten.

Uit analyse van eerder opgestelde rapporten, data, een aantal diepte-interviews en een sessie over het concept rapport met een aantal ondernemers volgen enkele aanbevelingen, die in deze brief verkort worden weergegeven.

Voor een verdere uitwerking van het concept en van de toepassing op het maritieme cluster, verwijzen we graag naar de bijgesloten stukken.

3) Aanbevelingen

In het rapport worden op basis van de analyse aanbevelingen gedaan. Of en hoe die opgevolgd moeten en kunnen worden door de Provincie is aan een nieuw samengestelde Provinciale en Gedeputeerde Staten na de verkiezingen van maart 2023. Maar wij delen de aanbevelingen graag voor het geval dat een aantal van u deel zal uitmaken van Provinciale Staten ook na de verkiezingen, en doen een voorzet voor opvolging van de aanbevelingen.

Toegang tot de markt

Aanbeveling:

Hoewel incrementele innovatie binnen circulariteit, offshore wind en waterstof een veelbelovende kans biedt, is het wellicht geen geheel op zichzelf staande strategie, omdat er sterke ondersteuning voor radicale innovatie nodig is, en dit zou ook gericht moeten zijn op actieve uitfasering van niet-duurzame technologieën en bedrijfsmodellen.

Voorgestelde follow-up

Dit vereist nadere overweging, ook omdat een gelijk speelveld belangrijk is om duurzaam én concurrerend te blijven. Dat laat onverlet dat we kunnen verkennen hoe afbouw niet (alleen) door dwingende regelgeving kan worden afgedwongen, maar ook of en hoe de creativiteit en innovativiteit van bedrijven kan worden ingezet voor afbouw. Bijvoorbeeld met een 'challenge': wie verzint een business model voor vermindering van fossiele activiteiten? Een voorbeeld uit een heel andere branche: het kledingmerk Carbon Thieves gebruikt de omzet voor het opkopen van emissierechten, daarmee de prijs opdrijvend en transitie versnellend.

(Toegang tot) Gerelateerde en Ondersteunende Industrieën

Aanbeveling:

Om duurzame innovatie en groei in de clusters circulariteit, offshore wind en waterstof te stimuleren, is een goed verbonden netwerk met gerelateerde en ondersteunende industrieën vereist. Er is behoefte aan intermediaire activiteiten die een brug slaan tussen gevestigde/leidende bedrijven en startups, en continue inspanningen en actieve inzet van universiteiten - zowel theoretische als hogescholen - om de kloof tussen de academische wereld en een industrie met complexe waardeketens te helpen overbruggen.

Voorzet voor follow-up

Het innovatie instrumentarium van bureau Economische Zaken moet worden herijkt op de bijdrage aan transitie en inclusie. Daarbij is de inschatting dat juist netwerken, die we via de subsidieregeling (Regionale Netwerken voor Innovatie Zuid-Holland of RNIZ) ondersteunen, belangrijk blijven, maar dat de ondersteuning meer gefocust kan worden. Verbinden van startups en corporates zou daarbij heel goed een (verplicht) element kunnen zijn van de ondersteuning. Punt van aandacht daarbij is dat de innovatieve koplopers een andere benadering (en wellicht een ander netwerk) vereisen dat het brede MKB.

(Toegang tot) Talent en Kennis

Aanbeveling:

Het feit dat toegang tot talent een grote uitdaging is, komt niet als een verrassing en vraagt de komende jaren continue aandacht. Een duurzame transitie vereist talent en de kennis voor de ontwikkeling van innovaties in de clusters circulariteit, offshore wind en waterstof, met een specifieke set van vaardigheden en competenties bij verschillende actoren in het ecosysteem. Beleid speelt ook een sleutelrol bij de ontwikkeling van concrete fora voor reflexiviteit, waar collectieve verbeelding, betekenisgeving en enactment kunnen plaatsvinden.

Voorzet follow-up

Zoals bij het vorige punt vermeld wordt onder andere onze netwerkregeling herijkt, maar juist die netwerken zijn 'fora voor reflexiviteit', waarbij juist de nadruk ligt op matchmaking en informatie-uitwisseling over concrete innovaties, voorbij de hype. Naast de MBA van de Erasmus Universiteit voor energietransitie wordt door iTanks ook gewerkt aan een consortium gericht op praktijk(gericht) onderwijs passend bij de transitie naar duurzame energie en circulariteit, daarover zijn zij in overleg met team Human Capital Agenda.

(Toegang tot) Kapitaal

Aanbeveling:

Zoals met veel andere opkomende ondernemers- en innovatie-ecosystemen, is er een investeringskloof in de clusters circulariteit, offshore wind en waterstof. Om deze kloof te overbruggen, is het ontwikkelen van de volgende punten cruciaal:

- *Financiering en subsidies voor operationele kosten kunnen helpen om vertrouwen te creëren en visies van verschillende actoren in het ecosysteem op elkaar af te stemmen. Specifieke aandacht voor subsidies ter ondersteuning van het (dure) documentatie- en certificeringsproces zou ook nuttig zijn.*
- *Meer open en flexibele subsidies en financieringsregelingen.*
- *Een heterogener financieringslandschap, door hogere prikkels voor particuliere investeringen te bieden.*

Voorzet follow-up

Wat operationele kosten betreft: voor field labs wordt nagedacht over enerzijds meer selectiviteit, anderzijds meer continuïteit in ondersteuning, om zo de voor transitie benodigde innovatie-infrastructuur op peil te houden. Met de staatssteunexperts wordt bezien of het mogelijk zou zijn certificeringsprocedures te ondersteunen.

Institutionele en Culturele context

Aanbeveling:

- *Beleidscoördinatie tussen meerdere overheidslagen om versterkende of complementaire beleidsmixen te creëren en om samenhang te creëren tussen verschillende wet- en regelgeving.*
- *Een gevoel van urgentie om versnelde certificeringsprocessen en bureaucratische processen voor het ontwikkelen en testen van prototypes mogelijk te maken.*
- *Een (nog) actievere rol van de overheid om praktisch deel te nemen aan het ecosysteem door niet alleen de financieringskloof te overbruggen, maar ook steeds hogere doelen en bredere duurzaamheidsambities te stellen, als eerste klant te dienen en het voortouw te nemen bij de adoptie van innovatie.*

Voorzet follow-up

Afstemming tussen overheidslagen kan altijd beter, maar interessant is ook om te bezien of onze lobby richting Rijk en eventueel EU, met EBZ partners, meer gericht kan worden op het wegnemen van obstakels voor de transitie (bijvoorbeeld afvalwetgeving).

Als aanbestedende partij zijn wij voor Maritiem niet echt interessant, maar is lobby richting Rijk wel denkbaar. Voor de onderzeebootaanbesteding hebben we ook gelobbyd voor een zwaardere wegging van effect op Nederlandse bedrijvigheid.

4) Conclusie

De Ecosysteemanalyse levert interessante inzichten op, maar vraagt voor de specifieke thema's wel diepgaander analyse. En voor afwegingen met betrekking tot de aanbevelingen zijn Provinciale en Gedeputeerde Staten zoals samengesteld na de verkiezingen aan zet.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

drs. J. Smit

Bijlagen

Ecosysteemanalyse hoofdrapport
Ecosysteemanalyse management samenvatting